

והנה היה על אברהם אבינו גזרה, שיהיה זרעו גר בארץ לא להם ארבע מאות שנה ושלא ישובו הנה עד דור רביעי... ואין שום הבטחה שלא יגרום החסא לבטלה... ומן הידוע שהיו ישראל במצרים רעים וחסאים מאד ובטלו גם המילה דכתיב (יחזקאל כ' ח'): "וימרו בני ולא אבו לשמע אלי, איש סקוצי עיניו לא הסליכו, ואת גלולי מצרים לא עזבו ואומר לספוך חמתי עליהם בתוך ארץ מצרים"; וכתוב (יהושע כ"ד): "והסירו את אלוהים אשר עבדו אבותיכם בארץ מצרים ובעבר הנהר - ועבדו את ד'!" ועל כן ארץ (הוארץ) גלותם שלשים שנה... ולמה יהיה קשה על הראשונים לפרט, כי נתארך גלותם על הקץ שלשים שנה, והנה נתארך עליהם ארבעים שנה בחסא המרגלים, כי כל הארבעים ההם היה להם ענוי כמו שאמר "וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ה' אלוהיך ארבעים שנה במדבר למען ענותך" (דברים ח') והיה להם גלות שלשמה "בארץ לא להם" - רק לנחש שרף ועקר; ולא נתקיים להם "ודור רביעי ישובו הנה", כי בארבעים שנה נתחלף כל הדור ההוא בודאי - אבל החסאים גרמו הכל.

ואפשר שיהיה זה סבת בני אפרים שיצאו שלוחים שנה קודם לביאת משה רבנו וכמו שהזכירו רבותינו, כי הם מנו ולא סעו "ועונותיו ילכדונו את הרסע" (משלי ה' כ"ב). והקבה"ו ימחול לנו על כל חסא ושגיאה.

1. מה השאלה שאותה משתדלים כל הנ"ל לתרץ?
- 2xx. מה בין ראב"ע לרמב"ן (בבראית ס"ו) בישוב הקסי הנ"ל?
3. כמה שונה הרמב"ן בדבריו במקומנו מכל המפרשים שהבאנו (וגם מדברי הרמב"ם באגרת תימן)?
4. הסבר את המקומות הבאים מתוך דברי הרמב"ן:
 - (א) "יוסיפו עליו שבע על חסאתיו"
 - (ב) "ולמה יהיה קשה על הראשונים לפרט"
 - (ג) "טאין ענשו הראשון הבטחה לו, שלא יענש..."
 - (ד) "ואין שום הבטחה, שלא יגרום החסא לבטלה"
5. הבא הנכחה מספר בראית לרעיון תמוכא בדברי הרמב"ן המובאים ב(ג), ו(ד)?
6. מי מנביאינו מדגיש ומפרט את הרעיון המובא בדברי הרמב"ן האחרונים (ד')?
7. מהו ענין "בני אפרים" המוזכר בדברי הרמב"ם והרמב"ן כאן. (עיי' לזה תהלים ע"ח ט' ורש"י ט"ז)
- " " דברי הימים א' ז' כ' - כ"א ורד"ק ט"ז
8. מה ההבדל בין הרמב"ם (באגרת תימן) ובין הרמב"ן כאן בתפישתם את ענין בני אפרים. ולסמ מה מזכיר כל אחד מהם (הרמב"ם והרמב"ן) את בני אפרים?

יש לשלח תשובות ושאלות לנחמה ליבוביץ, קרית משה, ירוסלים.